

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl dokumento „ES veiksmų nebuvimo kaštai. Bendrosios rinkos nauda“**(tiriamoji nuomonė)**

(2022/C 443/07)

Pranešėjas **Philip VON BROCKDORFF**Bendrapranešėję **Émilie PROUZET**

Prašymas pateikti nuomonę	Europos Sąjungos Tarybai pirmininkaujanti valstybė narė, 2022 1 26
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius
Priimta skyriuje	2022 6 27
Balsavimo rezultatai	63 / 1 / 1
(už / prieš / susilaikė)	
Priimta plenarinėje sesijoje	2022 7 13
Plenarinė sesija Nr.	571
Balsavimo rezultatai	
(už / prieš / susilaikė)	194 / 0 / 3

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) mano, kad bendroji rinka skirta padidinti gerovę per socialinę ir ekonominę konvergenciją, kuria būtų galima sumažinti nelygybę ir užtikrinti, kad didėjantis socialinis disbalansas netaptų rimta kliūtimi Europos integracijai.

1.2. EESRK mano, kad Europos Komisijai (EK) turi būti pranešama apie nacionalinės teisės aktus, galinčius trukdyti vidaus rinkai, dėl jų turi būti pateikiamos pastabos ir jie turi būti įvertinti. Neatlikus tokių veiksmų, šios procedūros ir toliau yra neveiksmingos ir dėl jų kyla nereikalingų kliūčių.

1.3. Kalbant apie nacionalinį sertifikavimą, EESRK rekomenduoja valstybėms narėms išsipareigoti taikyti mažiau ribojančias nacionalines priemones, pasitelkiant tvirtesnę bendradarbiavimą.

1.4. EESRK taip pat ragina veiksmingai įgyvendinti direktyvas, dėl kurių jau buvo susitarta ir balsuota, pavyzdžiui, geresnio reglamentavimo dokumentų rinkinį, ir užtikrinti jų vykdymą.

1.5. EESRK mano, kad Skaitmeninių paslaugų aktas (SPA)⁽¹⁾ ir Skaitmeninių rinkų aktas (SRA)⁽²⁾ yra nepaprastai svarbus žingsnis siekiant užtikrinti vienodas sąlygas visiems ekonominės veiklos vykdytojams skaitmeninėse rinkose. Be to, pirmenybė turėtų būti teikiama kuo didesniai SRA taikymo srities suderinimui.

1.6. Laisvas duomenų judėjimas taip pat labai svarbus Europos inovacijoms, įmonių augimui ir bendrajai skaitmeninei rinkai remti.

1.7. EESRK pabrėžia, kad teritoriniai tiekimo suvaržymai trukdo bendrosios rinkos plėtrai, ir ragina EK spręsti antikonkurencinio teritorinių tiekimo suvaržymų poveikio klausimą.

1.8. EESRK rekomenduoja valstybėms narėms laikytis koordinuoto požiūrio į prekybą produktais, kuriuos paveikė krizė Ukrainoje. Dėl Rusijos agresijos sukeltos krizės atsirado didžiuliai tiekimo apribojimai.

⁽¹⁾ COM(2020) 825 final.(OL C 286, 2021 7 16, p. 70).

⁽²⁾ COM(2020) 842 final. (OL C 286, 2021 7 16, p. 64).

1.9. EESRK rekomenduoja taikyti veiksmingesnes nacionalinės politikos priemonės ir numatyti judumo paskatas, daugiausia dėmesio skiriant aktyviai darbo rinkos politikai, pavyzdžiui, lengvatas dirbantiems ES gyventojams.

1.10. Pripažindamas, kad kapitalo rinkų sąjunga (KRS) yra sudėtingas projektas, EESRK pažymi, kad ES vis dar turi 27 kapitalo ir finansų rinkas, kurios neveikia kaip viena rinka, o tai riboja bendrosios rinkos potencialą.

1.11. Šiuo didelio neapibrėžtumo laikotarpiu būtina užtikrinti, kad konkurencijos politika būtų ypač orientuota į ES įsipareigotų pertvarkų įgyvendinimą. Be to, negalima leisti jokio komercinio, socialinio, reguliavimo, fiskalinio ar aplinkosauginio dempingo, kuris iškraipo konkurenciją.

1.12. Galiausiai EESRK mano, kad reikėtų taikyti atviro strateginio savarankiškumo požiūrį, ypač svarbiausiuose sektoriuose, kad būtų galima didinti atsparumą, įvairinimą ir įgyvendinti plataus užmojo prekybos darbotvarkę.

2. Nuomonės aplinkybės

2.1. Bendrosios rinkos tikslas

2.1.1 ES bendrosios rinkos tikslas – pašalinti kliūtis prekių, paslaugų, kapitalo ir žmonių judėjimui, siekiant padidinti našumą ir konkurencingumą visoje ES.

2.2. Bendra atsakomybė už bendrąją rinką

2.2.1 Už bendrosios rinkos veikimą bendrai atsako ES ir valstybės narės. Tačiau dabar ES teisė vis dar aiškinama ir taikoma labai skirtingai. Daugeliu atvejų tokie skirtumai gali būti laikomi nepagrįstais arba neproporcingais ir bet kuriuo atveju trukdo laisvam žmonių, prekių ir paslaugų judėjimui.

2.3. Valstybių narių atsakomybė

2.3.1 Žvelgiant objektyviai, gali būti pagrįstų priežasčių, dėl kurių gali atsirasti skirtumų tarp valstybių narių, tačiau toks pagrindimas ne visada pateikiamas, be to, kartais valstybės narės nesistengia suderinti nacionalinio lygmens pagrindimo ir galimo neigiamo poveikio bendrajai rinkai. Todėl ES vis dar yra daug reguliavimo ir su reguliavimu nesusijusių kliūčių, dėl kurių bendroji rinka yra neišbaigta ir susiskaidžiusi, pavyzdžiui:

- nacionalinės teisės aktai grindžiami prielaida, kad subsidiarumo principas yra taikomas;
- tariamo tarpusavio pripažinimo principo nepripažinimas;
- daugėja perteklinių perkėlimų į nacionalinę teisę, kitaip dar vadinamų pertekliniu reglamentavimu (angl. *gold-plating*), ir reikalavimų neatitinkančio perkėlimo, kai nacionalinės vyriausybės ir parlamentai į nacionalinę teisę perkelia pernelyg daug ES teisės aktų, dėl kurių buvo susitarta ES lygmeniu. Taigi, daug kliūčių, darančių poveikį bendrajai rinkai, atsiranda dėl neteisingo ar nevisapusiško ES teisės aktų taikymo ir dėl to, kad valstybės narės taiko nacionalines taisykles, prieštaraujančias bendrosios rinkos tikslams. Todėl netikslus ar neteisingas valstybių narių įgyvendinimas ir nepakankamas Komisijos vykdymo užtikrinimas turi žalingų pasekmių ES ir nacionaliniu lygmenimis tiek piliečiams, tiek įmonėms;
- būsimų Europos priemonių taikymas nacionaliniu lygmeniu, kai vyriausybės ir parlamentai stengiasi iš anksto numatyti ES politikos taikymą, pirmenybę teikdami nacionaliniams interesams, nepaisant to, kad Komisija vis dar rengia ES politiką. To pavyzdys – ES žiedinės ekonomikos politika;
- nacionalinių interesų viršenybė sprendžiant strateginius Europos ekosistemų klausimus.

2.4. Bendrosios rinkos apribojimų ekonominiai kaštai

2.4.1 Minėti pavyzdžiai iliustruoja pagrindinius ES veiksmų nebuvimo kaštus, be to, keliuose tyrimuose iš tiesų pabrėžiama didžiulė ekonominė nauda, kurią duotų užbaigta bendroji rinka. Europos Parlamento apžvalginėje ataskaitoje nurodyta, kad šie kaštai svyruoja nuo 650 mlrd. iki 1,1 trln. EUR per metus, t. y. nuo 5 iki 8,6 proc. ES BVP⁽³⁾.

2.4.2 Tame pačiame Europos Parlamento užsakymu „RAND Europe“ atliktame tyrime buvo nagrinėjamas ekonominis mažesnių prekybos kliūčių poveikis bendrajai rinkai. Tyrimo duomenimis, dėl mažesnių prekybos kliūčių pagerėjusių prekybos srautų, ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo poveikio ekonominė nauda siektų nuo 183 iki 269 mlrd. EUR per metus⁽⁴⁾.

2.4.3 Kalbant apie prarastą galimą naudą, taip pat svarbus EK vertinimas dėl visapusiškai integruotos ES bendrosios skaitmeninės rinkos. EK teigia, kad ši rinka skatintų inovacijas, kasmet į ES ekonomiką įneštų 415 mlrd. EUR ir sukurtų šimtus tūkstančių naujų darbo vietų⁽⁵⁾.

2.4.4 Visa tai rodo, kad labiau išplėtotą bendroji rinka būtų davusi didelę galimą ekonominę naudą (ir su ja susijusią gerovę). Kitaip tariant, tai atspindi ES veiksmų nebuvimo bendrus ekonominius kaštus arba prarastą pridėtinę vertę ir kolektyvines viešąsias gėrybes.

2.4.5 Nepaisant apribojimų, vidaus rinka iki šiol padėjo išsaugoti ir skatinti ES ekonominę klestėjimą. Vis dėlto ES ekonomikos konkurencingumą ir atsparumą reikia stiprinti vykdant tolesnes bendrosios rinkos reformas ir sprendžiant strategines priklausomybės klausimus. ES taip pat reikia skatinti verslumo kultūrą, kurioje visų dydžių novatoriškoms įmonėms, ypač labai mažoms, mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ), taip pat startuoliams būtų teikiama veiksmingesnė parama ir jie galėtų klestėti, kad prisidėtų prie atsparesnės ir darnesnės visuomenės kūrimo. Ne mažiau svarbu ir tai, kad gerai veikianti bendroji rinka sudarys palankesnes sąlygas įgyvendinti socialines Europos viziją, kurioje piliečių gerovė būtų svarbiausia politinės darbotvarkės dalis ir kuri padėtų išvengti socialinės nelygybės didėjimo.

3. Apribojimai

3.1. Esami apribojimai yra susiję su reguliavimu, nacionalinės teisės klausimais, mokesčių klausimais, logistika ir tiekimo problemomis, taip pat su kitais daugiau niuansų turinčiais ES valstybių narių skirtumais, dėl kurių prekyba visoje ES tebėra sudėtinga.

3.2. Apribojimai taip pat stabdo pagrindinius ekonomikos sektorius, pavyzdžiui, paslaugų, kurie, kaip parodyta toliau, tebėra susiskaidę pagal valstybių sienas:

- tradiciškai ribojančios nacionalinės taisyklės dažnai pateisinamos subsidiarumo principu;
- ydingas Paslaugų direktyvos įgyvendinimas ir taikymas, trukdantis įsisteigimo laisvei, laisvam paslaugų judėjimui ir laisvei teikti paslaugas;
- prekybos srities nacionalinės teisės aktai, kurie trukdo įmonėms vykdyti veiklą, kaip jos nori tai daryti. Dažnai šie teisės aktai kenkia sektoriaus konkurencingumui, yra protekcionistiniai ir daro neigiamą poveikį patikimų ir teisėtų kitų valstybių narių įmonių investicijoms;
- nacionaliniai reikalavimai, trukdantys laisvam prekių judėjimui. Dažnai valstybės narės nepraneša apie naujus nacionalinius techninius reikalavimus Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje (ES) 2015/1535⁽⁶⁾ nustatyta tvarka ir netaiko tarpusavio pripažinimo principo nesuderintoje veikloje, pavyzdžiui, perteklinio reglamentavimo direktyvose ir kt.

⁽³⁾ <https://www.rand.org/blog/2017/11/why-the-eu-single-market-has-still-not-reached-its.html>

⁽⁴⁾ <https://www.rand.org/blog/2017/11/why-the-eu-single-market-has-still-not-reached-its.html>

⁽⁵⁾ <https://www.rand.org/blog/2017/11/why-the-eu-single-market-has-still-not-reached-its.html>

⁽⁶⁾ 2015 m. rugsėjo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/1535, kuria nustatoma informacijos apie techninius reglamentus ir informacinės visuomenės paslaugų taisyklės teikimo tvarka (OL L 241, 2015 9 17, p. 1).

3.3. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad pažeidimų nagrinėjimo procedūros yra ilgos, brangios ir jų baigtis yra neaiški. Įmonėms jos reiskia didelius kaštus ir neskatina jų plėsti verslą ar investuoti kitur ES. Be to, dėl šių apribojimų vartotojai neturi didesnio pasirinkimo, negauna geresnių paslaugų ir mažesnių kainų. EESRK taip pat ragina Komisiją aktyviau taikyti pažeidimo nagrinėjimo procedūras.

3.4. Šie kaštai daro poveikį visai ekonomikai, ribodami konkurencingumą, augimo potencialą ir tolesnę rinkos sistemos ekonomikos plėtrą.

3.5. ES, kaip ir bet kurią kitą ekonomiką, veikia išorės sukrėtimai, tačiau atsaką į šiuos sukrėtimus ir rinkų reakciją iš esmės lemia atskirų valstybių narių vidaus politika ir priemonės, kurių imamasi ekonominei elgsenai skatinti. Karas Ukrainoje parodė ES priklausomybę nuo pasaulinių vertės grandinių. Tikėtina, kad besitęsianti krizė sektorius paveiks skirtingai, tačiau neabejotina, kad išryškėjo bendrosios rinkos silpnosios vietos, ypač laisvo prekių ir paslaugų judėjimo bei būtiniausių prekių judėjimo apribojimai.

3.6. Galiausiai, reikėtų pažymėti, kad maždaug 82 proc. produktų, kuriais prekiaujama bendrojoje rinkoje, taikomos suderintos taisyklės, o maždaug 18 proc. ES vidaus prekybos prekėmis taikomos tarpusavio pripažinimo taisyklės. Tačiau vis dar pasitaiko naujų atvejų, kai nacionalinės techninės taisyklės prieštarauja ES teisei. Be to, daugelyje valstybių narių pastaruoju metu padaugėjo nacionalinių maisto produktų ir gėrimų ženklinimo reikalavimų, grindžiamų vartotojų apsauga ir aplinkosauga. Kartu, tarpusavio pripažinimo principas nėra sklandžiai taikomas. Tai įrodo faktas, kad 71 proc. MVĮ, kurios kreipėsi dėl esamos tarpusavio pripažinimo sistemos taikymo nesuderintoms prekėms, buvo neleista patekti į rinką.

4. Apribojimų problemos sprendimas

4.1. Toliau nurodytos priemonės padėtų gauti dalį galimos ekonominės naudos, kurią suteiktų bendroji rinka.

4.2. *Efektyvesnis esamų priemonių naudojimas*

4.2.1 EESRK mano, kad EK turi būti pranešama apie nacionalinės teisės aktų projektus, galinčius trukdyti vidaus rinkai, dėl jų turi būti pateikiamos pastabos ir jie turi būti įvertinti. Valstybėms narėms neįsipareigojus pranešti ir teikti pastabas ir (arba) įvertinti, šios procedūros ir toliau bus neveiksmingos. Todėl būtina veiksmingesnė stebėseną, padedanti suderinti produktų rinkos reguliavimą visose ES valstybėse narėse. Pavyzdžiui, mažmeninės prekybos sektoriuje pastaruoju metu padaugėjo nacionalinių apribojimų, taikomų išduodant leidimus ir nustatant vietos turinio reikalavimus. Tai prieštarauja Sutarties 28 ir 30 straipsniams, nes nacionaliniai pakartotiniai bandymai dažnai taikomi įsigyjant produktus, kurie jau teisėtai pateko į bendrąją rinką. Kalbant apie paslaugas, EESRK taip pat mano, kad pranešimo procedūra pagal Paslaugų direktyvą neveikia taip gerai, kaip tikėtasi. Kalbant apie įsisteigimo laisvę, EESRK apgailestaudamas pažymi, kad valstybės narės nepasiekė kompromiso dėl pasiūlymo dėl vadinamosios Pranešimų apie leidimą teikti paslaugas direktyvos. Šiuo dokumentu būtų buvusi sugriežtinta valstybių narių prievolė pranešti Komisijai apie įstatymų ir kitų teisės aktų projektus dėl paslaugų (taigi ir dėl miestų planavimo) leidimų išdavimo tvarkos⁽⁷⁾. EESRK taip pat primygtinai ragina EK ir valstybes nares pateikti išsamesnę informaciją apie pagrindimą ir proporcingumą, taikomus valstybėms narėms pranešant apie technines taisykles. Taip pat svarbu užtikrinti, kad reikalavimai, apie kuriuos buvo pranešta, būtų tinkamai patikrinti nepriklausomai nuo to, kokia pranešimo procedūra taikoma⁽⁸⁾. EESRK mano, kad, siekiant išspręsti šią problemą iš esmės, reikėtų tolesnio teisinio perėjimo nuo minimalaus prie maksimalaus suderinimo.

4.2.2 Dar viena susirūpinimą kelianti sritis – priemonių, kuriomis užkertamas kelias planuojamam ES reglamentavimui, pavyzdžiui, nacionalinio sertifikavimo, taikymas būtent siekiant užtikrinti tam tikrą apsaugos lygį, ypač žemės ūkio maisto produktų sektoriuje. EESRK nuomone, tokie apribojimai yra akivaizdžiai protekcionistiniai, tačiau kai apie juos sužinoma, jų panaikinimo procesas dažnai būna lėtas ir sudėtingas, todėl tokie apribojimai mažmenininkams galioja pernelyg ilgai. Siekiant to išvengti, EESRK mano, kad valstybės narės vietoj to galėtų įsipareigoti taikyti mažiau ribojančias nacionalines priemones, pasitelkdamas Sutartyje numatytą tvirtesnę bendradarbiavimą. EESRK taip pat daro nuorodą į visos Europos asmeninės pensijos produktą, kaip standartinę bendrosios rinkos rėmimo sistemą, kuri galėtų būti taikoma kitose srityse.

⁽⁷⁾ 2016/0398(COD); https://eur-lex.europa.eu/procedure/FR/2016_398

⁽⁸⁾ Proporcingumo vertinimo, kurį atlieka valstybės narės, priimdamos su mažmeninės prekybos įmonėmis susijusius reikalavimus pagal Direktyvą 2006/123/EB, tyrimas.

4.2.3 EESRK taip pat mano, kad Europos semestras galėtų būti veiksminga priemonė tokiems klausimams spręsti, visų pirma Komisijai imantis proporcingų veiksmų, jei nesilaikoma įsipareigojimų pagal konkrečiai šaliai skirtas rekomendacijas (KŠSR), įskaitant galimą ES lėšų skyrimo sustabdymą. Tai atitinka EK valstybėms narėms skirtas gaires dėl ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų, kuriuose pabrėžiamas reguliavimo ir su reguliavimu nesusijusių kliūčių vidaus rinkai šalinimas, taip pat sąlygos, kuriomis valstybės narės turi atitikti Europos semestro reikalavimus.

4.2.4 Galiausiai, EESRK ragina veiksmingai įgyvendinti direktyvas, dėl kurių jau buvo susitarta ir balsuota, ir užtikrinti jų vykdymą. Todėl EK ir valstybės narės turėtų įsipareigoti įgyvendinti geresnio reglamentavimo dokumentų rinkinį atlikus aukštos kokybės poveikio vertinimus.

4.3. Bendrosios skaitmeninės rinkos potencialo panaudojimas

4.3.1 EESRK mano, kad auganti skaitmeninė ekonomika Europoje suteikia galimybių ekonomikos augimui, o potencialią ekonominę naudą galima pasiekti geriau integravus skaitmenines paslaugas valstybėse narėse.

4.3.2 Šiuo atžvilgiu EESRK mano, kad Skaitmeninių paslaugų aktas (SPA) ir Skaitmeninių rinkų aktas (SRA) yra nepaprastai svarbus žingsnis siekiant užtikrinti vienodas sąlygas visiems ekonominės veiklos vykdytojams skaitmeninėse rinkose. SPA ir SRA, kuriuose daugiausia dėmesio skiriama konkrečioms paslaugoms, neatsižvelgiant į paslaugų teikėjo buvimo vietą ar paslaugų teikimui taikomą teisę, prasmingai sprendžiamas vienodo požiūrio į Europos ir pasaulio interneto ekonominės veiklos vykdytojus klausimas. Be to, absoliutus EESRK prioritetas – užkirsti kelią nacionalinės teisės aktų skaičiaus didėjimui, kad vidaus rinka nebūtų dar labiau suskaidyta.

4.3.3 Didelės finansinės naudos taip pat būtų galima gauti labiau naudojantis internetinėmis paslaugomis ir gerinant ES skaitmeninę infrastruktūrą. Atsižvelgiant į tai, EK rekomenduoja pereiti prie visapusiškai veikiančios e. viešųjų pirkimų sistemos ir e. sąskaitų faktūrų išrašymo. Įspūdinga tai, kad iš skaičiavimų matyti, jog, visiškai perėjus prie e. viešųjų pirkimų, per metus būtų galima gauti nuo 50 iki 75 mlrd. EUR⁽⁹⁾.

4.3.4 Galiausiai EESRK mano, kad laisvas duomenų judėjimas yra labai svarbus Europos inovacijoms, visų dydžių įmonių augimui, darbo vietų kūrimui ir bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimui. Teisės aktai, kuriais remiamas laisvas duomenų judėjimas, jau priimti. Tačiau reikėtų vengti bet kokių nepagrįstų reikalavimų dėl duomenų vietos nustatymo.

4.4. Tiekimo apribojimų pašalinimas

4.4.1 EESRK pažymi, kad 2018 m. geografinio blokavimo reglamentai padėjo palengvinti prekybą ES. Tačiau Europos vartotojams vis dar taikomas prekių ir paslaugų geografinis blokavimas. Iš tiesų, EESRK pabrėžia, kad esama nuolatinių teritorinių tiekimo apribojimų, kurie gali pasireikšti įvairia praktika, tokia kaip atsisakymas tiekti arba grąsinimas nutraukti tiekimą tam tikram platintojui, parduodamo kiekio ribojimas pagal valstybę narę, nepaaiškinami produktų asortimento ir kainų skirtumai skirtingose valstybėse narėse arba produktų pakuočių kalbų pasirinkimo ribojimas. EESRK pabrėžia, kad teritoriniai tiekimo apribojimai trukdo bendrosios rinkos plėtrai ir jos galimai naudai vartotojams, ir ragina EK spręsti antikonkurencinio teritorinių tiekimo apribojimų poveikio klausimą, kad būtų sukurta visapusiškai veikianti bendroji rinka.

4.4.2 Rusijos invazija į Ukrainą atskleidė didžiulę grėsmę energetiniam ir aprūpinimo maistu saugumui, dėl kurios ES turi laikytis vieningo strateginio požiūrio. EESRK mano, kad gerai veikianti bendroji rinka gali padėti įgyvendinti šią strategiją ir sumažinti kainų spaudimą, kuris sparčiai mažina perkamąją galią visoje ES. Atsižvelgdamas į tai EESRK palankiai vertina ES lygmens pastangas bendradarbiauti (savanoriškai) bendrai perkant dujas, kad būtų sumažintas spaudimas energijos kainoms.

4.4.3 Tačiau EESRK apgailėstauja dėl to, kad valstybės narės iki šiol nebandė laikytis koordinuoto požiūrio, susijusio su kitų produktų, kuriuos paveikė krizė Ukrainoje, pirkimu.

⁽⁹⁾ <https://www.rand.org/blog/2017/11/why-the-eu-single-market-has-still-not-reached-its.html>

4.5. Tarpvalstybinio darbuotojų ir specialistų judumo didinimas

4.5.1 Nepaisant ES politikos, kuria siekiama sudaryti palankesnes sąlygas laisvam asmenų judėjimui, tarpvalstybinis darbuotojų ir specialistų judumas ES tebėra problema, ribojanti pasiūlą ir sukelianti neatitikimus tokiuose sektoriuose kaip IT ir aukštųjų technologijų pramonė. Iš Europos ir nacionalinių duomenų matyti, kad judumo lygis tiek tarp šalių, tiek pačiose šalyse išlieka žemas, palyginti ir tarptautiniu mastu.

4.5.2 Konkrečiai, EESRK rekomenduoja taikyti veiksmingesnes nacionalinės politikos priemones ir numatyti judumo paskatas, daugiausia dėmesio skiriant aktyviai darbo rinkos politikai, pavyzdžiui, lengvatas ES dirbantiems asmenims ir trečiųjų šalių darbuotojams, turintiems pabėgėlio statusą. Todėl EESRK mano, kad priimančiųjų šalių finansinės paskatos darbo ieškantiems asmenims įsidarbinti kitoje valstybėje narėje ar kitame regione dar labiau paskatintų judumą. Be to, toliau reikia stengtis gerinti informaciją apie darbo vietas kitose ES šalyse, taip pat teikti pagalbą persikraustant į kitą šalį, kad būtų galima išspręsti su persikraustymu susijusius logistinius klausimus, t. y. susirasti būstą, užsiregistruoti mokesčių tikslais, rasti vaikams mokyklą, galbūt padėti susirasti darbą partneriams ir kt. Tačiau EESRK įspėja, kad darbo jėgos judumas ES nukentėjo dėl iki šiol taikyto fragmentiško požiūrio. Reikia vengti tolesnės nesuderintos politikos, ypač nacionaliniu lygmeniu.

4.5.3 Diplomų ir kvalifikacijų pripažinimas, kuris yra labai svarbus siekiant užpildyti laisvas darbo vietas ten, kur trūksta darbo jėgos, tebėra problema visoje ES. EESRK mano, kad dabartinė sistema vis dar pernelyg priklauso nuo atskirų vyriausybių, kai valstybės narės gali laisvai taikyti savo taisykles. Komisija turėtų užtikrinti, kad visose valstybėse narėse būtų taikomas labiau suderintas diplomų ir kitų kvalifikacijų pripažinimo metodas.

4.5.4 Galiausiai, didinti ES darbuotojų ir specialistų judumą galima tik tuo atveju, jei bus geriau užtikrintas galiojančių nuostatų vykdymas, užtikrinama galimybė gauti informaciją ir valstybių narių bendradarbiavimas. EESRK pažymi tai, kad atskiros valstybės narės gali santūriau reaguoti į pasiūlymą vykdyti daugiau bendrosios rinkos reformų, nes jos baiminasi, kad dėl to trumpuoju laikotarpiu gali būti prarasta darbo vietų ir nukentėti tam tikri sektoriai, ypač tose šalyse, kurios jau ir taip atsilieka, taip pat mažo našumo šalyse ir (arba) sektoriuose. Teoriškai laisvas darbo jėgos judėjimas padėtų spręsti šią problemą, tačiau, žvelgiant iš nacionalinės perspektyvos, tai gali lemti išteklių praradimą ir galimą protų ir (arba) igūdžių nutekėjimą.

4.6. Kapitalo srautų ir finansinių paslaugų visoje ES didinimas

4.6.1 Tas pats argumentas tinka ir ES kapitalo rinkoms. EESRK pripažįsta, kad kapitalo rinkų sąjunga (KRS) yra sudėtingas projektas, kuriuo siekiama pagilinti ir toliau integruoti ES valstybių narių kapitalo rinkas. Šiam projektui įgyvendinti reikia priimti priemones ir teisės aktų pakeitimus įvairiose srityse ir tai reiškia prisiimti atsakomybę ne tik ES, bet ir kiekvienos valstybės narės lygmeniu. EESRK pažymi, kad KRS užbaigimas 2022 m. vis dar yra tolimas tikslas. Nepaisant tam tikros pažangos, ypač įgyvendinant ES kapitalo rinkų gaivinimo dokumentų rinkinį, ES vis dar turi 27 kapitalo rinkas, kurios neveikia kaip viena rinka. Europos finansai vis dar smarkiai pasiskirstę pagal valstybių sienas, o taupytojai ir investuotojai yra labai priklausomi nuo nacionalinės aplinkos. Tai pasakytina ir apskritai apie finansines paslaugas, įskaitant mažmenines finansines paslaugas ir vidaus santaupas.

4.6.2 EESRK mano, kad tai riboja ir ekonomikos atsigavimą ir sklandų bendrosios rinkos veikimą. Ekonominė KRS nauda yra akivaizdi, tačiau, siekiant užbaigti kurti KRS, reikia ir politinio atskirų valstybių narių pritarimo, ir veiksmingo EK vadovaujamo iniciatyvų, įskaitant tas, kuriomis siekiama stiprinti tarptautinį euro vaidmenį, įgyvendinimo. Be to, negalima nuvertinti skaitmeninės pertvarkos vaidmens sudarant palankesnes sąlygas KRS.

4.7. Daug stipresnė politinė valia panaikinti bendrosios rinkos apribojimus

4.7.1 Šiuo didelio neapibrėžtumo laikotarpiu EESRK norėtų pamatyti konkurencijos politiką, kuri būtų ypač orientuota į ES pradėtą pertvarkų įgyvendinimą. Šioms pertvarkoms įgyvendinti reikės plataus užmojo prekybos ir investicijų politikos, ypatingų viešųjų ir privačiųjų investicijų, inovacijų, tolesnės socialinės, ekonominės ir aplinkosaugos pažangos ir gerai veikiančios bendrosios rinkos. Visa tai turi būti paremta teisine ir finansine sistema, kuri užtikrintų vienodas sąlygas rinkoje visiems suinteresuotiesiems subjektams, visiems regionams ir piliečiams visoje ES. Mūsų vidaus rinkos vientisumas ir jos nesuskaidymas šiuo atveju yra nepaprastai svarbūs. Svarbiausia yra gerai veikianči bendroji rinka ir konkurencijos politika, suteikiančios įmonėms ir vartotojams galimybę vienodomis sąlygomis konkuruoti didžiulėje rinkoje ir taip skatinančios efektyvumą bei inovacijas ir sudarančios sąlygas sėkmingam verslui augti.

4.7.2 Mūsų nuomone, suderinimas ir kliūčių laisvam judėjimui teritorijoje pašalinimas leidžia plėtoti konkurenciją, inovacijas ir didinti našumą. Negalima leisti jokio komercinio, socialinio, reguliavimo, fiskalinio ar aplinkosauginio dempingo, kuris iškraipytų konkurenciją. EESRK tikisi, kad visos valstybės narės to laikysis ir reikalaus, kad mūsų išorės partneriai gerbtų mūsų pagrindines vertybes ir teises tiek socialinėje, tiek verslo ir aplinkosaugos srityse.

4.7.3 EESRK įspėja, kad į bendrąją rinką nebegalima žiūrėti kaip į pagerintą pasaulinio prekybos susitarimo versiją, kurio savybės gali būti pakoreguotos derybų metu. Bendroji rinka yra kur kas daugiau. Bendrąją rinką taip pat norima padidinti gerovę užtikrinant socialinę ir ekonominę konvergenciją, kuria būtų galima mažinti nelygybę ir užtikrinti, kad didėjantis socialinis disbalansas ir apskritai didėjantis skurdas netaptų rimtomis kliūtimis Europos integracijai. Atsižvelgdamas į tai EESRK pabrėžia pagrindines socialines ir darbuotojų teises į deramą darbo užmokestį ir darbo sąlygas ne tik jų sąveikoje su ekonominėmis laisvėmis, bet ir sąveikoje su vidaus ir darbo rinka, konkurencija ir bet kuria kita Sąjungos politikos priemone, įskaitant tokias sritis kaip ekonomikos valdymas, prekyba, skaitmeninė pertvarka ir aplinka, bet jomis neapsiribojant. Juo taip pat siekiama apsaugoti ir sustiprinti socialinių partnerių savarankiškumą, nustatant aiškią sąsają su pagarba kolektyvinėms socialinėms teisėms ir jų skatinimu. Be to, labai svarbu užtikrinti, kad Sutartimis būtų numatyta visapusiška pagrindinių teisių apauga ir užtikrinimas.

4.7.4 EESRK pripažįsta, kad bendroji rinka turi nuolat reaguoti į technologijų pokyčius, globalizaciją, pokyčius švietimo srityje, darbo ir kapitalo rinkose, taip pat į pasaulines krizes ir konfliktus. Dabartinėmis sąlygomis įprastiniai pasiūlymai neįmanomi – teikiant pasiūlymus dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų būtina atsižvelgti į dabartinę krizinę padėtį ir pasikeitusias aplinkybes.

4.7.5 EESRK taip pat laikosi nuomonės, kad reiktų taikyti atviro strateginio savarankiškumo požiūrį, ypač svarbiausiuose sektoriuose. Tai padėtų stiprinti atsparumą pasitelkiant atvirumą, plataus užmojo prekybos darbotvarkę, bendradarbiavimą su panašiai mąstančiais partneriais, įvairinimą ir protekcionizmo vengimą.

4.7.6 Galiausiai EESRK apgailestauja, kad praėjus beveik 30 metų, kai egzistuoja Europos bendroji rinka, vidaus rinka vis dar nebaigta kurti.

Briuselis, 2022 m. liepos 13 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė*
Christa SCHWENG
